KRONIKEN
16. august 2021

Lad os afskaffe ufrivillig hjemløshed

MIA NYEGAARD

Ny hjemløseaftale skal gøre op med års manglende politisk vilje og handling på hjemløseområdet fra både Folketinget og kommuner.

Mia Nyegaard er socialborgmester i København (RV).

DET ER DEN tid på året, hvor de hjemløse i Danmark er allermest synlige. Det gælder især i vores store byer. Omkring 6.500 mennesker lever og sover på gader, stræder og i parker. Det antal har i mange år ligget ganske stabilt, og det synes vi som samfund at have accepteret. I hvert fald har hjemløseproblematikken befundet sig langt fra det politiske rampelys. Indtil nu.

På den anden side af sommerferien skal regeringen endelig i gang med at forhandle med Folketingets partier om en ny aftale på hjemløseområdet. Social- og ældreminister Astrid Krag samt indenrigs- og boligminister Kaare Dybvad Bek har serveretten, og de har netop modtaget input fra en arbejdsgruppe, der har set på boliger til hjemløse. Konklusionerne derfra bliver forventeligt en del af det udspil fra regeringen, som skal danne grundlag for de politiske forhandlinger.

Vi har ventet virkelig længe på politisk vilje og ditto handling på hjemløseområdet. Hvilket kan undre, når vi nu rent faktisk allerede ved, hvad der virker. Det kan lyde kynisk, men måske er det, fordi der ikke er stemmer i at bekæmpe hjemløshed.

I KØBENHAVNS Kommune er der omtrent 1.500 hjemløse. Og vi har succes med vores forskellige indsatser rettet mod unge hjemløse. Vi har bl.a. sat ind

Det er en skandale for et velfærdssamfund, at nogle ikke har tag over hovedet. Foto: Jens Dresling

med den såkaldte Housing First-strategi, hvis bærende princip er, at den hjemløse først og fremmest skal have egen bolig med bostøtte. Det giver den rette base og ro for den enkelte til at arbejde med de udfordringer, han eller hun også har.

Dog er den helt store udfordring i København og i andre storbyer, at der ikke er nok billige boliger til rådighed. Den udfordring løses ikke med politisk tøven og småpuljebevillinger. Det kræver dybe, strukturelle greb, lovændringer og modet til at prøve nye samarbejder af.

Det starter og slutter derfor med politisk vilje, og det gælder såvel kommunalt som nationalt. Det kræver hjælp og handling fra Christiansborg, samt en anden handling end den, vi så med tiggerloven, hvor man mere havde fokus på at bekæmpe hjemløse end hjemløshed.

Det hjælper heller ikke, at et flertal i Folketinget lægger op til med den nye aftale om parallelsamfund, der er endnu skridt i den forkerte retning, når det handler om boliger til socialt udsatte.

Aftalen bliver de facto et stop for boligsocial anvisning i de såkaldte forebyggelsesområder. I hvert fald for den gruppe af hjemløse borgere, vi taler om her. Det er et stort tilbageslag for indsatsen med at hjælpe socialt udsatte i bolig og dermed undgå yderligere social deroute og/eller hjælpe borgere videre ud fra Housing First-tilgangen.

VI VED RENT faktisk, hvad der virker. Lad mig derfor lægge op til hjemløseforhandlingerne på Christiansborg ved at stille skarpt på de påkrævede politiske initiativer med udgangspunkt i København, hvor udfordringerne er størst.

Men initiativerne kan ligeledes anvendes landsdækkende i en samlet indsats.

> **Omkring 6.500 mennesker lever og sover på gader, stræder og i parker**

– Der skal bygges flere sociale boliger. København er en rig by, og det forpligter. København skal være en blandet og social ansvarlig by. En by, hvor der også er plads til dem, der har mødt stor modgang i livet og lever et udsat liv.

Desværre er der udsatte mennesker i København – og andre storbyer i Danmark – som ikke har råd til en bolig. Derfor er der brug for at bygge flere sociale boliger. Sociale boliger skal i denne sammenhæng forstås som boliger, der omkostnings- og indretningsmæssigt er velegnede til de mest udsatte og sårbare mennesker, f. eks. hjemløse. Det kan være skæve boliger, almennyttige boliger eller private boliger med en husleje på max 3.500 kr. pr. måned.

Kommunerne skal have mulighed for at kunne stille krav om etablering af en vis procentdel sociale boliger inden for et lokalplanområde eller indgå en udbygningsaftale om social infrastruktur med en bygherre.

Der skal åbnes op for, at kommunerne må bygge midlertidige boliger til socialt udsatte. I København har vi i forvejen en igangværende frikommuneforsøg, der

Lad os afskaffe ufrivillig hjemløshed

gælder byens studerende og udsatte unge, men ikke socialt udsatte i almindelighed.

En af de største barrierer i København for at opføre skæve boliger er at finde egnede og ledige grunde. I dag er det oftest kommunerne, der tager initiativet til at bygge skæve boliger og ikke private ejendomsselskaber/bygherrer, der potentielt har skæve boliger til rådighed. Der bør derfor udvikles et partnerskab med private og kommunale aktører, som har til formål at udarbejde en række konkrete projektforslag med bl.a. koncept for boligtype og finansiering.

Der bør tages initiativ til en Københavnerkontrakt. Københavnerkontrakten er en idé om at forpligte kommunen, almene og private aktører til at samarbejde om konkrete bolig løsninger til byens mest udsatte og sårbare. Kommunen forpligter sig til at levere en tilstrækkelig social indsats og støtte samt være fleksibel i konkrete lokalplaner, hvis de almene eller private aktører ønsker at bygge 'betalelige' boliger til de mest udsatte. Københavnerkontrakten er en konkret model, der bygger på en åben forhandling om opstillede kriterier og krav til et byggeprojekt.

Derudover er der en interesse fra private aktører ift. at tage et socialt ansvar i konkrete byggeprojekter i samarbejde med kommunen. Der er dog forskellige barrierer i lovgivningen, som forhindrer dette og giver et negativt incitament for private aktører ift. at udbyde eller bygge sociale boliger. Hvis der skal bygges flere sociale boliger, kræver det:

– At kommunerne udnytter, at de med indgåelsen af parallelsamfundsaftalen har fået mulighed for at indgå frivillige samarbejdsaftaler med private udlejere om boligsocial anvisning uden tidsbegrænsning. Aftalen lægger op til, at det kun kan ske, når det handler om at bekæmpe parallelsamfund, men den burde jo gælde for alle, så vi kan sikre flest mulige boliger til hjemløse.

> **Hjemløse skal ikke skjule sig af frygt for lejrbøder eller karantæner**

– Kortlægning og formentlig lempelse af unødvendige, men fordyrende krav til boligbyggeriet, som gør det svært at bygge kvalitetsboliger til et huslejeniveau på max 3.500 kr. pr. måned.

For tre år siden fik Københavns Kommune grønt lys fra Christiansborg til at give et huslejetilskud til mennesker i 'udslusningsboliger' – en mellemstation på vej fra hjemløshed og til egen bolig.

Det var en rigtig fin mulighed for at hjælpe hjemløse på fode i egen bolig. Der var bare ét problem. Det viste sig, at huslejetilskuddet skulle modregnes i sociale ydelser, som de fleste i denne målgruppe får. Med andre ord var ordningen omsonst og uden virkning.

Regeringen har lyttet til kritikken fra København, og fra 1. juli i år blev modregningsreglerne ift. huslejetilskud ændret. Det gør det muligt for kommunen at give huslejetilskud og dermed hjælpe flere ud af hjemløshed.

Men det er desværre ikke nok, for det vil stadig være en udfordring, at borgerne skal opnå en bedre betalingsevne i løbet af to år. Og er det omsonst, at f.eks. en ung sofa-sover skal forbi et herberg for at få ret til tilskuddet.

KOMMUNERNE bør have en mulighed for at give huslejetilskud i en midlertidig periode til udsatte mennesker i udslusningsboliger. Dette vil være en mulighed for at give den hjemløse den rette base og ro i tilværelsen, så der kan arbejdes målrettet med udviklingen og forsørgelsesgrundlaget, så man i sidste ende er i stand til at betale huslejen selv. Dette hænger også godt sammen med metoden Housing First, hvis bærende princip er, at den hjemløse først og fremmest skal have egen bolig med bostøtte.

Derudover bør udslusningsboliger med huslejetilskud være tilgængelige for flere typer af hjemløse. Det bør også udvides til at gøre sig gældende for hjemløse, der er sofa-sovere, så kommunerne kan nå at sætte ind, inden de sociale problemer udvikler sig til noget større.

Tilstrækkelig social indsats og støtte i eget hjem. Hvis vi skal undgå, at udsatte og sårbare mennesker ender på gaden som hjemløse, er det vigtigt, at kommunerne leverer en tilstrækkelig social indsats og støtte. Støtten skal give mulighed for, at man kan håndtere hverdagens udfordringer uden at miste boligen igen, og at kommende naboer kan føle sig trygge i deres hjem. Det kræver:

– En styrket boligindsats og større investering i støttekontaktpersoner, Critical Time Intervention-forløb (CTI-forløb), hjemmevejledning, social rengøring, boligrådgivere mv. Disse indsatser er med til at hjælpe med at fastholde mennesker i eller udsluse dem til egen bolig.

– At det bliver nemmere for den enkelte kommune at prioritere midler til de forskellige indsatser under Housing First. En måde vil være at fritage indsatser, som er målrettet hjemløse og bolig støtte, så de ikke tæller med i kommunernes servicemåltal.

> **København er en rig by, og det forpligter. København skal være en blandet og social ansvarlig by**

– Et styrket samarbejde med civilsamfundet og de frivillige organisationer ift. at give den rette sociale støtte, fx bekæmpe den ensomhed, der kan følge med, når man er rykket fra fællesskabet på gaden til et liv i egen bolig. Det er vigtigt at have fokus på, hvilken rolle herbergspladserne skal spille i fremtiden.

HJEMLØSHED er en udfordring, som rammer mange danske kommuner. Hjemløshed hører ikke til i et velfærdssamfund som Danmark. Det bør være muligt for os at finde boliger til de ca. 6.500 hjemløse, der findes i dag. Hvis vi sammen – på tværs af kommunegrænser – kan skabe løsninger og boliger for landets hjemløse, kan vi afskaffe hjemløshed. Der er derfor brug for:

– En national analyse, som afdækker udfordringens omfang og hvilke lovgivningsmæssige barrierer, der forhindrer kommunerne i at levere den rette sociale indsats for udsatte mennesker og få tilvejebragt flere 'betalelige' boliger.

– En mere fleksibel og national koordinering på tværs af kommunerne, hvor fokus bliver at finde boligløsninger, der passer bedst til den enkelte hjemløse. En national koordinering vil gøre det muligt for kommunerne at anvise til andre steder, da nogle ønsker at bo tæt på en skov, nogle ønsker at bo i skæve boliger, og nogle vil gerne væk fra deres misbrugsmiljø. Her vil det også være relevant at se på mellemkommunale løsninger, da hjemløse jævnligt skifter opholdskommune.

– En styrket national koordinering mellem kommunerne og regionerne ift. den psykiatriske indsats for de hjemløse, der har psykiske lidelser. Det vil være med til at mindske uligheden i sundhed. Med den rette støtte og nødvendige behandling kan det ofte være forløberen til at flytte i egen bolig eller gøre det muligt at fastholde sin bolig.

– En national indsats for de ca. 730 'udesovere' vi har i Danmark. Ude-sovere er en gruppe, der altid eller oftest sover ude og aktivt fravælger herberger. De har tæt på ingen kontakt til myndighederne, lever uden offentlig forsørgelse og har været hjemløse i en længere periode.

Denne gruppe af hjemløse har brug for en anderledes og ofte individuel tilrettelagt indsats. Derfor er der brug for en national handleplan for, hvordan der lokalt skal findes plads til den lille gruppe af hjemløse, der i en periode af deres liv ønsker at leve som ude-sovere.

DET ER IKKE kriminelt at være hjemløs. Hjemløse skal ikke skjule sig af frygt for lejrbøder eller karantæner. De seneste års stramninger over for hjemløse, herunder lejrlovgivningen og stramningen af straffen for tiggeri, har medført, at hjemløse er blevet italesat som utryghedsskabende, og det er helt urimeligt over for en gruppe mennesker, som i forvejen lever en stresset og udsat hverdag.

Der er en gruppe mennesker, som er 'frivilligt' hjemløse og foretrækker et liv på gaden. Og selvfølgelig kan vi også rumme dem. Den tilgang vil også skabe en større tillid til myndighederne og understøtte kommunernes sociale arbejde. Der er derfor brug for:

– At afskaffe forbuddet mod såkaldte "utryghedsskabende lejre", som giver politiet mulighed for at udstede en bøde og et zoneforbud til hjemløse borgere, der overnatter på gaden. Dette skaber utryghed for hjemløse og forværrer deres fysiske tilstand samt mentale helbred.

– Afskaffe den skærpede straf på 14 dages fængsel for såkaldt utryghedsskabende tiggeri uden forudgående advarsel.

For mig som socialborgmester i København er det egentlig trist, at hjemløseavisen Hus Forbi i år fejrer 25-års jubilæum. For der er ret beset ikke noget at fejre.

Selvfølgelig er det fantastisk, at både Hus Forbi og en lang række organisationer længe har ydet en vigtig indsats for nogle af de mest udsatte mennesker i Danmark.

Men som samfund burde vi have brugt de sidste 25 år på at bekæmpe hjemløshed. Hjemløseudfordringen er ikke større i hverken København eller i Danmark som helhed, end at vi som et moderne velfærdssamfund både kan og bør løse den.